

Tilburg University

Hoe duur is ons gezin?

van Praag, B.M.S.; Kapteyn, A.J.

Published in:
Economisch Statistische Berichten

Publication date:
1974

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Praag, B. M. S., & Kapteyn, A. J. (1974). Hoe duur is ons gezin? *Economisch Statistische Berichten*, 59(6).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hoe duur is ons gezin? (III)

DRS. IR. A. KAPTEYN*
PROF. DR. B. M. S. VAN PRAAG*

In twee vorige artikelen (zie ESB van 6 november jl. en 13 november jl.) hebben de auteurs een door hen ontwikkelde methode beschreven om kostenverschillen tussen gezinnen van verschillende samenstelling te meten en de resultaten van de meting gepresenteerd. In dit laatste artikel worden de uitkomsten vergeleken met de resultaten van ander onderzoek en met het in Nederland bestaande kinderbijslag- en kinderaftekstelsel. Zij komen tot de conclusie dat het huidige stelsel onvoldoende compensatie biedt voor de eerste twee kinderen en overcompensatie geeft voor de daaropvolgende kinderen. Tot slot wordt geconcludeerd dat de gevolgde methode ook toegepast zou kunnen worden op andere gebieden, zoals de berekening van de kosten van het milieu.

Vergelijking met ander onderzoek

Daar onze benadering sterk afwijkt van de in zwang zijnde methoden, is het de moeite waard om te bezien welke de overeenkomsten en verschillen in uitkomsten zijn tussen de gebruikelijke methoden en onze meetprocedure. De meest recente studie op het gebied van de gezinssubsidies in Nederland is het rapport van Ing. W. Verwey, voorzitter van de Raad van Arbeid te Rotterdam: *Beschouwingen over gezinssubsidie* 1). Omdat dit rapport aanzienlijk gedetailleerder op verschillen in gezinsstructuur ingaat dan de meeste eerdere onderzoeken, zullen we onze uitkomsten met dit rapport vergelijken. In de tweede plaats zullen we een vergelijking maken met een recent Amerikaans onderzoek 2).

Conclusie

Uit de beschreven plannen blijkt dat meer en meer interesse gaat bestaan voor wijzigingen in eigendom en medezeggenschap, die op de lange duur tot structurele veranderingen leiden. In de bedrijven zal die medezeggenschap ook vanuit de basis worden gevraagd, zulks gebaseerd op de aldaar toenemende kennis, inzicht en behoefte aan zelfstandigheid. De belangstelling voor zelfbesturende ondernemingen lijkt eerder een symptoom van een bredere beweging dan een geïsoleerd gebeuren. Hetzelfde geldt voor bedrijfsbezettingen en de naar het schijnt toenemende belangstelling voor productiecoöperaties (waar eigenaars en arbeiders in dezelfde personages zijn verenigd).

J. Varkevisser

De resultaten van Verwey kunnen als volgt worden samengevat:

1. Een kind wordt duurder naarmate het ouder wordt. Een 18-jarige kost 2,64 maal zoveel als een pasgeboren baby.
2. Elk volgend kind kost minder dan het vorige. Wanneer het eerste kind een zeker bedrag kost, kost het tweede kind 80% daarvan en het derde kind 55%.
3. De kosten van kinderen stijgen bij het toenemen van het inkomen der ouders en wel vrijwel evenredig.

Conclusie 3 komt volledig overeen met onze bevindingen. Conclusie 2 is kwalitatief dezelfde als de onze en conclusie 1 is strijdig met ons resultaat. Conclusie 1 en 2 samen zijn echter zeer wel met onze uitkomsten te verenigen. In de berekeningen van Verwey speelt de leeftijd van de ouders namelijk geen rol. Onze conclusie luidde, dat de leeftijd van de ouders juist een belangrijke verklarende factor is en niet de leeftijd der kinderen. Echter, als de ouders ouder worden, worden de kinderen dat ook. Als dus in een onderzoek de leeftijd der ouders buiten beschouwing blijft (of moet blijven, bij gebrek aan gegevens), worden de stijgende kosten bij het toenemen van de leeftijd automatisch aan de kinderen toegeschreven.

In de tweede plaats hebben wij een rangorde-effect gevonden, dat veel sterker is dan in het Rotterdamse onderzoek. Kinderen met een hoger rangnummer zijn echter ook jonger en wegen volgens de Rotterdamse bevindingen dus minder. Een sterk rangorde-effect zonder leeftijdseffect voor de kinderen en met een leeftijdseffect voor de ouders is daarom best te verenigen met een zwak rangorde-effect, een sterk leeftijdseffect voor de kinderen en geen leeftijdseffect voor de ouders. Beide stelsels zijn qua patroon in hun uitwerking op een uit te keren inkomenscompensatie waarschijnlijk ook niet sterk verschillend.

Er rest nog één punt. In het eerste artikel hebben we gesteld dat de methoden die uitgaven en kosten gelijk stellen, waarschijnlijk de werkelijke kosten overschatten. We zullen aan de hand van één voorbeeld bezien of onze methode lager uitkomt dan de „uitgaven”-methode. Neem een gezin bestaande uit man (37 jaar), vrouw (35 jaar) en drie kinderen van resp. 12, 10 en 8 jaar oud met een netto-inkomen van f. 25.000 (exclusief inkomenscompensatie voor de kinderen). De additionele kosten volgens beide methoden vindt men in de eerste en laatste kolom van tabel 1.

De verschillen hangen uiteraard af van de gezinssamenstelling, maar het is duidelijk dat onze methode leidt tot aanzienlijk lagere compensatiebedragen. Het Amerikaanse onderzoek 2) vindt ook een toename van de kosten van kinde-

* De auteurs zijn verbonden aan het Economisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Leiden.

1) Rotterdam, 1973.

2) J. J. Seneca en M. K. Taussig, Family equivalence scales and personal income tax exemptions for children, *Review of Economics and Statistics*, 1971, blz. 253-262.

Tabel 1. Een voorbeeld van de verschillen in uitkomsten van diverse meetmethoden voor het bepalen van de additionele kosten van kinderen a)

	Verwey	Seneca/Taussig	Kapteyn/Van Praag
1e kind	5.400	9.100	3.200
2e kind	3.200	3.300	1.600
3e kind	2.100	3.000	1.000

a) In het voorbeeld is verondersteld dat de vader 37 jaar oud is en de moeder 35 jaar. De kinderen zijn resp. 12, 10 en 8 jaar oud. Het inkomen van de ouders is f. 25.000 voor de komst van de kinderen. Om de uitkomsten van Seneca en Taussig te kunnen omrekenen, is verondersteld dat één Amerikaanse dollar overeenkomt met f. 2,60.

ren bij een toenemend inkomen van de ouders, maar aanzienlijk minder dan evenredig. Deze bevinding is dus in strijd met zowel de uitkomsten van Verwey als met die van ons. Voor een gezin met een netto-inkomen van ongeveer US\$ 9.600 worden de compensatiebedragen gevonden welke in de tweede kolom van tabel 1 vermeld zijn. Een onderscheiding naar leeftijd van ouders of kinderen heeft niet plaatsgevonden. De gebruikte methode is die van het „constante percentage bestedingen aan noodzakelijke goederen” (zie het eerste artikel). We hebben in het vorige artikel reeds op de mogelijkheid van overschatting gewezen welke in die methode ligt besloten. Tabel 1 schijnt een goede illustratie van die overschatting te vormen.

Vergelijking met het bestaande kinderbijslag- en kinderaf-trekstelsel

In tabel 2 zijn de inkomenscompensaties in het kader van het kinderbijslag- en kinderaf-trekstelsel (KBA) voor een aantal inkomensgroepen en gezinssamenstellingen weergegeven volgens de situatie van 1 juli 1974 3).

We zien dat de KBA bij het toenemen van het bruto-inkomen een steeds kleiner percentage van het netto-inkomen uitmaakt. Daar zowel Verwey als wij hebben gevonden dat additionele kosten van kinderen evenredig zijn met het gezins-inkomen, zit in het huidige KBA-stelsel een stevige inkomensherverdeling ingebakken. In de tweede plaats blijkt dat het bestaande KBA-stelsel voor de kosten van het eerste kind geen volledige compensatie biedt. In elke inkomens-klasse zijn de kosten van het eerste kind hoger dan de kinderbijslag en kinderaf-trek die voor dat kind worden gegeven. Voor het tweede kind geldt vrijwel hetzelfde, maar het verschil tussen extra kosten en extra uitkering is aanzienlijk geringer dan voor het eerste kind.

Volgens onze berekeningen krijgen de minimumloontrekkers (ongeveer f. 15.000 per jaar) al vrijwel evenveel als het tweede kind kost. Hoe meer kinderen men krijgt boven de

Tabel 2. Vergelijking van totale KBA a) voor kinderen onder 16 jaar als percentage van het netto-inkomen, exclusief KBA, met de additionele kosten van kinderen

Bruto-inkomen in gulden	KBA in procenten van netto-inkomen voor KBA		
	één kind	twee kinderen	drie kinderen
15.000	6,24	14,70	23,16
20.000	5,11	11,94	18,76
25.000	4,50	10,27	15,94
30.000	3,90	9,01	14,12
35.000	3,73	8,50	13,27
40.000	3,39	7,73	12,07
50.000	3,09	6,98	10,86
60.000	2,83	6,36	9,84

Additionalen kosten van kinderen van resp. 12, 10 en 8 jaar in een gezin waarvan de ouders resp. 37 en 35 jaar oud zijn:

volgens Verwey	22	34	45
volgens Kapteyn en Van Praag	16	25	30

a) Onder KBA wordt verstaan: kinderaf-trek opgeteld bij kinderbijslag.

eerste twee, hoe voordeliger het wordt. Het derde kind kost volgens onze berekeningen 5% van het netto-inkomen, maar voor bruto-inkomens tot f. 30.000 is de KBA al meer dan 5%. Bij stijgend kindertal stijgt ook de inkomensgrens waarboven een extra kind meer kost dan het aan KBA opbrengt. In termen van materiële welvaartsgevoelens kan men dus het beste geen kinderen hebben óf meer dan twee. Als men daarentegen één of twee kinderen heeft, zal het gevoel van welvaart het laagst zijn. Dat is echter juist de gezinsgrootte die uit een oogpunt van bevolkingspolitiek het meest wordt gepropageerd! Het KBA-stelsel openbaart duidelijk preferenties welke strijdig zijn met een politiek van beperking van de bevolkingsgroei!

Conclusies

1. Met behulp van de individuele welvaartsfunctie van het inkomen blijkt het mogelijk op eenvoudige wijze de verschillen in kosten van levensonderhoud tussen gezinnen van verschillende samenstelling te meten, op een wijze die een aantal bezwaren van andere methoden ondervangt. De gevolgde procedure is ook geschikt om allerlei andere „subjectieve kosten”-verschillen te meten. De ontwikkelde methode lijkt toepasbaar voor het bepalen van adequate sociale verzekeringssuitkeringen of voor het vaststellen van compensaties voor milieu-overlast. Zo hebben we in het tweede deel van dit artikel reeds laten zien hoeveel goedkoper het is kinderen op het platteland op te voeden dan in de stad.

2. De kosten van kinderen stijgen evenredig met het inkomen. Een gezin is kennelijk een dusdanig democratische gemeenschap dat een stijging van het gezinsinkomen volgens een vast patroon over de kinderen wordt verdeeld. De gezinskosten van levensonderhoud blijken te stijgen met het toenemen van de leeftijd der ouders, dalen per kind met het toenemen van het rangnummer en hangen niet af van de leeftijd van het kind, behalve in academische gezinnen.

3. Er zijn aanzienlijke verschillen tussen sociale en geografische groepen. Een kind is op het platteland goedkoper dan in de stad. Een moeder die niet buitenshuis werkt, bespaart daarmee aanzienlijke bedragen aan opvoedingskosten. Des te hoger de schoolopleiding van de ouders is, des te belangrijker de leeftijd van de ouders wordt voor de kosten van levensonderhoud in het gezin.

4. De vergelijking van de resultaten met het huidige kinderbijslag/kinderaf-trekstelsel leert dat de uitkeringen geen verband houden met de werkelijke kosten in een gezin. De gezinnen met één of twee kinderen blijken het zwaarst te worden belast. Uit een oogpunt van bevolkingspolitiek lijkt ons dat een bedenkelijke zaak.

5. Reeds in eerdere publikaties hebben we melding gemaakt van het z.g. „preference drift”-effect, d.i. het verschijnsel dat mensen hun inkomensevaluaties grotendeels aanpassen aan de eigen omstandigheden. Het blijkt dat deze aanpassing ook plaatsvindt als het om andere materiële veranderingen (i.e. wijzigingen van de gezinsstructuur) gaat. De „preference drift” blijkt een algemene maat te zijn voor de mate waarin men zich aan zijn *eigen* omstandigheden aanpast. Tevens blijkt het mogelijk de subjectief gepercipieerde kostenwijziging te splitsen in een „direct” effect en een „indirecte” nasleep veroorzaakt door de aanpassing ten gevolge van de werking van het „preference drift”-effect. Uiteraard past de mens zijn evaluaties niet alleen aan de eigen omstandigheden aan, doch ook aan zijn omgeving. Met het kwantificeren van dit laatste aspect zijn we thans bezig. Wanneer die studie zal zijn afgerond, hopen we onze belofte in te lossen, met behulp van de individuele welvaartsfunctie van het inkomen een optimaal belastingtarief op te stellen 4).

A. Kapteyn
B. M. S. van Praag

(Slot)

3) Onder KBA wordt verstaan: de som van kinderbijslag en kinderaf-trek.

4) Zie *ESB* van 2 mei 1973, blz. 382.